

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

OPTIKA

ASEKSUALNIH

PRAKSI:

MIŠEL FUKO I

KRITIKA

INSTITUCIJE

SEKSUALNOSTI

Stigma identiteta aseksualnosti

Njeno transgresivno ponašanje stavljeno je bukvalno na pozornicu, komentarisano je, i žestoko kažnjeno – pre svega zato što je to bilo Francusko transgresivno ponašanje, ali možda čak i više zbog toga što je to bilo žensko transgresivno ponašanje. U Jovani, model poslušne mlade device, čija se sudbina sastojala u udaji i tihom životu produkciranja dece i osiguravanja muževog potomstva, nije se otevljavao. Ona je predstavljala sve ono što jedna prihvaćena i poštovana žena ne bi trebala biti. Kao večita devica, bila je olako posmatrana kao čudovište. Ali i gore od toga. Bila je kvir (queer) (Jankowski, 2000., 4.).

Pre tačno 10 godina, unutar severnoameričke medijske scene počela je da se širi jedna nova kultura identiteta koja od tada vrši svoj uticaj daleko van svoga početnog domena – radi se o fenomenu aseksualnosti. Naravno, ovo relativno skorije pojavljivanje ne znači da taj fenomen nije postojao pre toga, nego prosto da nije postojao kao takav, u ovim sadašnjim vidovima. Ali, istorijska ekshumacija jednog aseksualnog subjekta nije moguća; u toj priči nema skoro pa ničega što bi se moglo tražiti među presecima vlasti, znanja, i teorijskih praksi u već postojećim kulturama identiteta. Nema dokumenata koji bi bili prisutni nakon prolaska aseksualnosti kroz subjektifikaciju, ili da su disciplinarnе prakse tela uključivale i odnos prema njegovoj seksualnosti u jednom obuhvatnijem vidu, niti tragovi mehanizama u bilo kom drugom obliku, osim u negativnom. Utoliko više bi bilo teško fiksirati lepezu svih vidova ovog subjekta, ukoliko uzmemo to da danas nema govora o jednoj opštoj, fiksiranoj aseksualnosti, nego o *aseksualnostima*¹. S druge strane, to ne znači da sama aseksualnost nije istorizovana u sebi. Njeno istorijsko nasleđe vidljivo je i te kako kod današnjih aseksualaca – bivanje aseksualnim podrazumeva *de facto* promenu i intenzivnije posvećivanje *bivanju pola* uopšte. Uglavnom, u sadašnjoj aseksualnoj zajednici vlada obrazovanje različitog ritma politike identiteta i njegove ekspozicije. Odnos tog bivanja u jednoj medijskoj, *trenutnoj istoriji*, i rafiniranje unutrašnjeg istorijskog identiteta aseksualaca različito je. Koren te razlike potiče od nekoliko zajedničkih prelomnih tačaka. Radi se o bar tri dijahrona² sloja aseksualnosti iz kojih ta razlika izvire, koje ćemo analizirati, da bi nam pružile opšti uvod u materiju: (i) askeza i komplement moralnosti, (ii) procesi medikalizacije i fiziologizacije, te (iii) koordinisanje prema *seksualnosti*. Na žalost, ove tri tačke su ujedno i okvir stigme koja prati današnje aseksualce na svakom koraku. Isto koliko bi i jedna *queer istorija* u neku ruku morala da stigmatizuje *queer* identitet, toliko i neka *istoričnost aseksualnosti* u isti mah i pritiska i guši ono što aseksualnost zaista jeste danas. Naravno, ne samo u teorijskom smislu, nego u konkretnom *mode de vie* aseksualaca danas. Dakle, pošto između genealogije aseksualnosti i samih aseksualaca postoji niz *negativnih skokova* koji utemeljuju njihovo stigmatizovanje, ova istoričnost je samo funkcionalna istoričnost: ona je presek i okvir, a ne sadržaj. Sadržaj nastaje tek delom u dodiru sa tom stigmom koju ćemo

¹ Treba ipak imati na umu da, kada se govori o aseksualnostima u pluralu, podrazumeva se trenutna difuzija aseksualnosti. Zasad potrebe prvog dela rada, govorićemo o singularnoj aseksualnosti

² Dijahrona u smislu pristupa, dijahrona iz naše vizure. Fukoovski rečeno, u smislu *istorije sadašnjice*, i isključivo u tom kontekstu.

opisati, i nije ni sam potpuno oslobođen istorije; stigma je ta koja pripada ritmu ekspozicije aseksualne zajednice naspram šire medijske zajednice, dok je politika identiteta nešto ipak *unutrašnje*, nešto rezervisano za aseksualno sopstvo. Dakle, iako aseksualnost ima niz perifernih istorija, danas nema aseksualnosti oslobođene od istorije, nema *slobodne aseksualnosti*.

PRVO: celibatno stanje ima samo po sebi vrlo bogatu istoriju. Ono, kao rano obeležje stanja deseksualizovanosti označava voljno suzdržavanje privremenog ili trajnog karaktera; kao takav, celibat je stalno koketirao sa moralnošću. Ovo ima korena u veličanju i divinizovanju aseksualnosti devičanstva, u idealu devojke kao nevine *virgo intacta*: nastoji se da se telo održi ili vrati u stanje netaknutosti. Njeno biće ne mora biti aseksualno, ono se mora pojaviti kao aseksualno, ostavljajući nju samu u tišini i na samoj granici te pojave. *Drugim rečima, njeno devičanstvo je senka svetosti, a ne supstanca* (Harrol, 2006., 19.), a njena aseksualnost – *optička aseksualnost*. Opšte uzevši, u hrišćanstvu seks je moralan utoliko ukoliko vodi ka začecu, jednoj pred-diskurzivnoj metafori za *prirodnosti*. Iz svakog drugog ugla – on nije moralan. Nije ni slučajnost to da se prvo literarno spominjanje aseksualnosti kod ljudi pojavljuje upravo u ovom kontekstu. Ili, preciznije – pri analizi nemačkog monasticizma, kod Line Ekenštaj (Lina Eckenstein)³:

Posebnu pažnju zaslužuje to što su spisi ovih ranih mistika pisani govornim jezikom, a pri tom ipak sadrže neke od najlepših dela srednjeg engleskog i ranog nemačkog. Filološka zanimljivost ovih tekstova je dovela do njihovog objavljivanja u skorije vreme, ali u isti mah, podjednako je bitna i njihova sociološka važnost. Jer, u njima vidimo kako su se vodeći mislioci zalagali za duboko poštovanje devičanske čistote, koje se nalazilo na pročelju moralne svesti tog doba, i kako je ono uticalo na živote individualnih žena: kako se aseksualno postojanje, koje se do sada prihvatilo kao vredno hvale, uveličalo do vrline po sebi.

(Eckenstein, 2006., 307.)

Međutim, aseksualnost je ovde još uvek ekscentrična i eksterna telu, pošto govor o polnoj prirodnosti još uvek nije prisutan. Askeza je tehnika, i na određen način *aktivna pasivnost*. Aseksualnost to nije; a deseksualizovanost celibata ne garantuje aseksualnost individue. Sakrivajući svoje *nagone*, telo se sakriva, a aseksualnost se svodi na eksteriorizaciju. Kakve to posledice ima po pol? Kroz okular nekog bledog aseks-subjekta, koji je u ovom periodu još uvek pod diskurzivnom tišinom, moglo bi se govoriti o videnju *pola kao deficita aseksualnosti*⁴. Ona nije nešto nepostojeće za pol, ali nije ni njegov nedostatak: pol i te kako opstaje van terena aseksualnosti. Bez aseksualnosti, pol se razvijao, ali iz njenog ugla, stvari stoje drugačije. Upravo u tome i jeste stvar, da se teren aseksualnosti posmatra kao, u slučaju celibata, odvojen od pola. Drugim rečima, iz vizure pola aseksualnost se ne *vidi* – ali opet, to nam ne govori ništa o njegovom postojanju. Sa terena aseksualnosti, koji je zbog toga totalno zatvoren u jedan amorfan prostor, kao jedna *camera obscura* aseksualnosti, pol se pojavljuje kao

³ Između ostalog, kratak pregled istorije termina aseksualnosti može se naći u Bedley, C.: *(A)Sexuality: Challenging What it Means to be Sexual*, rad predstavljen na godišnjem sastanku Američke Sociološke Asocijacije, Hilton San Francisco, San Francisco, 2009. (dostupan on-ligne preko sajta ASA: <http://www.allacademic.com/>

meta/p309698_index.html). (prev. A.Matković)

⁴ S druge strane, to što se iz ove preliminarne vizure aseksualnosti ona može posmatrati kao lišena polnosti, ne povlači za sobom da su u tom smislu pol i seksualnost apsolutno identični

deficit. Na malom otvoru u tom prostoru, kroz divinizovanje aseksualnosti devica (kao izvora vrline) i kroz voljnu aseksualnost celibata, vidi se jedna izokrenuta projekcija pola. I ovdje je perspektiva očuvana, ali obrnuta, u vidu negativiteta. Pre XX veka jedno pozitivno određivanje aseksualnosti nemoguće je; ostaje nam samo jedan negativan teren aseksualnosti, pod pritiskom naspram pola koji za sada stoji samo kao njegov deficit.

DRUGO: tokom 70-tih godina XX veka dva istraživanja utiču na *medikalizaciju aseksualnosti*. Izmenom perspektive, pol sada dolazi u drugačiju vezu sa aseksualnošću: *odsustvo seksualnosti* postaje sada i u *prostoru seksualnosti*. Po prvi put, u jednom anketiranju koje se odnosilo na hijerarhizovanje vlastite seksualnosti, predviđen je i prostor da se ona oceni kao odsutna. To je poznato Kinsijevo (Alfred Kinsey) istraživanje, koje je objavljeno prvo 1948. Pri šesto-stepenom ocenjivanju seksualnosti postojala je i kategorija X za ljude bez socio-seksualnih kontakata ili odnosa. Otprilike 1,5% pojedinaca iz različitih ispitnih grupa oglasilo se kao aseksualno⁵. Iako su ove studije bile i te kako kontroverzne u vreme svojih objavljivanja, one nisu bile toliko neobične samo zbog toga što su bile *šokantne* za američku javnost (i time verovatno bivajući jednim od iritantnih faktora koji su održavali tezu da je zaista postojala jedna prigušenost seksualnog govora). One su ujedno i bacile novu tišinu i uvele naknadnu distorziju seksualnog i aseksualnog diskursa, čiji se tragovi oseće u jednom prividnom poletu seksualizacije mladosti tokom 70-ih godina XX veka. Međutim, razvoj odsustva seksualnosti je time dobio nov preokret, jer je zahvaćen probijem medikalizacije, zahvaljujući upravo onom marginalizovanju aseksualnosti kao nečega što se tiče asketa, neurotičara ili pak voljno-političkih suzdržavanja. Majra Džonson je (Myra T. Johnson) 1977. izdaje knjigu koja se bavi odnosima aseksualnih i autoerotičnih žena⁶, u kojima opisuje aseksualne pojedince kao pojedince čija je aseksualnost vid seksualne orijentacije, odnosno potpuno odsustvo želje za seksom prikazuje kao vid seksualnosti, naspram autoerotičnosti, koja podrazumeva postojanje bar nekakve želje. Ova knjiga se uzima kao prvo delo koje se neposredno bavi aseksualnošću.

Patologizacija aseksualnosti je s druge strane zavisila od *Diagnostičko-statističkih Priručnika Mentalnih Poremećaja* (engl. „*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*“), odnosno u daljem tekstu: *DSM*), koje izdaje Američka Psihijatrijska Asocijacija. Od 30-tih godina ona pada pod sve veći uticaj psihoanalize: ove se ogleda kroz psihofiziološko kategorisanje impotencije i frigidnosti; onoga što će se kasnije razviti kao spojenu u vidu poremećaja hipoaktivne seksualne privlačnosti (engl. *hypoactive sexual desire disorder*, dalje *HSDD*). Kasnije, sa *DSM III* iz 1980. nastaje skok sa psihološke ka biološkoj psihijatrizaciji (iako je to u neku ruku bio i *reduktivni* skok u posmatranju aseksualnosti kao anomalije seksa). Na diskursu farmaceutske medikalizacije seksualnosti se mnogo radilo, budući da ova asocijacija ima gotovo pa monopolan uticaj na dijagnostifikovanje i lečenje seksualnih poremećaja. Jedna od kritika upućena

⁵ Kinsey, Alfred C.: *Sexual Behavior in the Human Male*, W.B. Saunders., Filadelfija, 1948. Kasnije je radeno i drugo istraživanje na ženama, pa će ova procena o 1,5% kao procentu aseksualnih pojedinaca biti objavljena, zajedno sa podelama na kategorije, grupe, klase itd., tek posle knjige: *Sexual Behavior in the Human Female*. W.B.

Saunders., Filadelfija, 1953. Ove informacije ukratko prikazane, dostupne su na sajtu Kinsijevog instituta: <http://www.iub.edu/ckinsey/resources/ak-hhscale.html>
⁶ Johnson, M. T.: *Asexual and Autoerotic Women: Two invisible groups*, u izdanju: Gorchros H.L. i Gorchros J.S.: *The Sexually Oppressed*, Associated Press, Njujork, 1977.

ovim DSM-ovima jeste to da *oni shvataju seksualne probleme kao redukcionističko biološke, zanemarujući time kontekstualne (sociološke, kulturološke, lične) faktore koji oblikuju seksualnost i njene teškoće* (Katherine, 2010., 6.). Drugim rečima, aseksualnost nije bila nešto što je prosto stanje ili odlika nečije seksualnosti; ona je bila sindrom bolesti koja se morala lečiti i disfunkcionalna koju je trebalo iskoreniti, dovesti u red popravljanjem; međutim, pošto to nije bolest u pozitivnom smislu, onda se to većinom postizalo kroz upotrebu medikamenata namenjenim tome da fiziološki i veštački *povećaju* želju za seksom. A sve ovo pod egidom toga da postoji nekakva *normativna seksualnost*.

Subjekt van subjektifikacije

S druge strane, ni rodni identitet koji nazivamo ženom nije nešto što postaje i na kraju postane. Bivanje polom, što je jedna od ključnih metafora ove knjige, zahteva angažman, lični i kolektivni, koji se okončava kada i život polno određene individue (Zaharijević, 2010., 11.).

Kontrast: normativna seksualnost vs. formativna – u skladu sa tezom Zaharijevićeve (Adriana Zaharijević), današnji aseksualci su primer intenzivnog *bivanja polom par excellence*. I to dvostruko, s onu stranu formiranja. Zaharijević naglašava nedovršivost bivanja u odnosu na konstruisanje roda, koje je duboko sedimentirano u kolektivnoj svesti anglo-američkog područja koje analizira. Ali aseksualni identitet nije ono što već postoji, čak ni stereotipski, nego je to ono što se konstantno postaje: aseksualna individua se razvija uporedo sa razvikom spektra aseksualnog bivanja uopšte. U tom smislu, aseksualno se konstantno dvostruko postaje u isti mah. Međutim, aseksualnost nije samo ona siva oblast koja se proteže između binarnosti normativne i formativne seksualnosti⁷; ta binarnost je samo njena ekspozitivna strana. Sada treba prikazati šta je to što je u ekspoziciji.

To je ujedno i TREĆI MOMENAT stigme: koordinisanje prema seksualnosti. Ovo je i redukcija seksualnosti: ali svrha toga je precizno opisana baš u načinu *koordinisanja*. To *koordinisanje prema* podrazumeva *zoom in* na prakse aseksualnosti danas i njene politike eksponiranja pod atmosferom seksualnosti. Seksualnost tu nije fiksirana; koordiniranje prema seksualnosti ne znači samo vid kritičkog otpora prema istoj. Štaviše, traži se njena regeneracija, dekonstruisanje seksualnosti iz seksualnosti – jer aseksualnost ne može a da ne bude prisutna u njoj. Akcenat nije na objektu koordinisanja, nego na spektru subjekata u koordinaciji.

Kada se spomenu diskurzivne prakse aseksualnosti, misli se na projekte organizovanja aseksualaca unutar forme komunikacione zajednice, odnosno: na *AVEN kulturu*⁸. U pitanju je dijalog i arhiva koja povezuje mrežu

⁷ Binarnost ipak postoji. Ali namerno: *Ono zajedničko između aseksualaca i seksualaca jeste to da niko nema kontrolu nad substancom svojih želja. Drugim rečima, naglašavajući sličnosti između ne-normativnih seksualnosti (u ovom slučaju, aseksualnosti) i normativnih seksualnosti, ovaj diskurs proizvodi shvatanje aseksualnosti unutar okvira seksualnosti* (Bedley, 2009., 11.). Ovo je komentar autora na neke izjave samih aseksualaca. On pruža nešto drugačiji prikaz od onoga kako je formativno-normativni odnos shvaćen ovde, budući

da se u ovom radu aseksualnost razmatra u okvirima širim od ne-normativne pozicije unutar seksualnosti. (prev. A.Matković)

⁸ Reč je o sajtu: <http://www.asexuality.org/home/>, koji je aseksualnost vezao za ono što se u žargonu naziva *AVEN-kulturom*, označavajući ono što je postalo sabirno mesto internacionalne akademske, aktivističke i popularne saradnje, i za sada je jedini vid nekog unitarnog okupljališta aseksualnog dela populacije. Osnovao ga je Dejvid Džej (David Jay), student Veslijevskog Fakulteta

aseksualaca *on line*, jedna vrsta medijskog monolita aseksualaca, u kojem vlada obrnuta diktatura politike identiteta i ekspozicije – u javnim nastupanjima gotovo uvek se priča u okviru seks-aseks binarnosti, i to upravo kroz sukobljavanje sa psihologizovanjem, medikalizovanjem i seksualizovanjem aseks-subjekta u svim formama u kojima ga ova sukobljavanja nastoje oblikovati; dok se aseksualnost unutar zajednice definiše kroz govor radova i dela samih aseksualaca⁹. Režim usputnog *prigušivanja* aseksualnosti pri ekspoziciji *in concreto* je u suštini prvi impuls formiranja aseksualnog identiteta. Da li je moguće onda govoriti o *aseksualizmu* kroz tu aseksualnu zajednicu, u onom smislu u kom je to moguće govoriti o *feminizmu*?

Obrtanje hipoteze o prigušivanju (i), stvaranje duboke pukotine u individualnosti (odnosno nedostatka, te u isti mah i viška njene težnje da se ona objektivizuje za sebe) (ii), razlikovanje matrica govora od rodničkih sedimenata iz kojih je potekla (iii) i nastajanje prostora nove politike pola (iv) su podpitivanja koja se nameću sama od sebe, i na fukoovskom terenu, istovremeno. Tako ćemo ih i predstaviti.

Seksualnost smo imali od osamnaestog veka, a pol od devetnaestog. Ono što smo pre toga imali je, bez sumnje, telo
(Foucault, 1980., 211.).

I to nedovoljno deformirano telo. Prirodnost tela može jedino da pluta u krajnjem slučaju unutar svog zakonskog oklopa; ali i obrnuto – ako je telo od svog nastanka već u sklopu mreže *naredbi* o bivanju telom, onda je *priroda* povratno uslovljena: telo nije bezoblično, biološki dato; ono ne samo da se može oblikovati, nego se to sa njim uvek i čini. Nema ovde odnosa onoga-što-se-može-oblikovati spram nekog oblikovanja, nego postoji istovremeno dvostrano oblikovanje u tom smislu. Ono što je ovde zanimljivo nije neka priča o formiranju tela sa *happy end*-om, nego činjenica da je telo, kroz nastanak svog govora, diskursa o seksualnosti, nedovoljno sebe deformiralo kroz nastanak formativnih polova, *masculinum*-a i *femininum*-a, i da je ono u tom nedovoljnom deformiranju ostalo nedorečeno. U kom smislu nedovoljno? Hoj (David Couzens Hoy ukazuje na nedovoljnu promenljivost tela: *Ako u telu nema ničega prirodnog, kako se onda može reći da je ono deformirano* (Hoy, 2004., 58.)? Istorija je okvir tela, a deformacija proces. Ne postoji nikakva *deformacija deformacije* bez upućivanja na ono *prirodno*, ma koliko ono bilo istorijski konstruisano. Ako je prostor tela istorijski nepotpuno ostvaren, a on to nikada nije (čega je aseksualnost konkretan primer), onda ono *nedovoljno* ovde jedna samo prividna aistoričnost tela. Zašto prividna? Zato što se ona zasniva na razumevanju onoga prirodnog u okvirima istorijski postojećih disciplinarnih praksi i procesa normalizacije tela, odnosno na *samo-razumevanju režima* koje istorijski oblikuju telo. Ali, ovo je samo osnova za ono što se tiče aseksualnosti. Ono što treba pokazati jeste – *kako su polovi deformacije tela*. Odnosno, kako su polovi, kao proizvodi polarizacije seksualnosti (ili pola uopšte)

slobodnih umetnosti u Konektikatu, i aktivista aseksualizma, u 2001. godini. Kada se govori o AVEN-u, u ovom radu se pre svega misli na kulturu koju je ovaj sajt indukovao, a ne o samom sajtu.

⁹ Neodvojivost govora i subjekta: „Osobe koje ne doživljavaju seksualnu privlačnost“ je definicija koja je namenjena pre svega za ljude van aseksualne zajednice kao način da se aseksualnost predstavi ljudima. „Osobe

koje nazivaju sebe aseksualnim“ je definicija koja se koristi unutar aseksualne zajednice, i ove dve definicije su uokvirene tako da upravljaju govor u određenim pravcima i da ga odvuču od drugih. Iz teoretske perspektive, definicija „aseksualac je neko ko sebe naziva aseksualcem“ ima dosta problema u sebi, ali ako razmišljamo ne u okviru teoretske tačnosti nego praktičke koristi, onda ona ima poprilično smisla (Hinderliter, 2009., 9.).

postali deformacije koje ukidaju ono što nije deformirano.

Fuko začetke namere da se seks *prevede u govor* vidi – upravo u askezi i monaškoj tradiciji, u samom srcu mita o aseksualnosti: *Ova namera da se seks „prevede u govor“ obrazovala se, još odavno, u isposničkoj i monaškoj tradiciji* (Foucault, 1978., 24.). Opet, *pol kao deficit aseksualnosti*. U tom mitu hrišćanske pastorale, govor tela je bio govor obrnute seksualnosti – kroz otvore ispovedaonice, pol je *nateran da postoji*. Ali na način koji je i negativan, koji nije aseksualan. Odnosno: aseksualnost se prigušivala onog momenta kada je počelo ispovedanje. Jer, tehnike priznavanja svakako pretpostavljaju da postoji telo koje će nešto ispovedati, priznavati – i svoju deidealizovanu (odnosno, seksualizovanu) polnost, a time i svoj identitet. Suprotno idealnoj bespolnosti, telo se mora *pojavit*i kao seksualno, bez obzira da li ono to zaista jeste. Govor tela je govor drugome, govor neznanja. Potreban je *onaj drugi* koji će govor tela pretočiti u znanje o telu. Ali, kao što je Grosrikard primetio, intervjuišući Fukoa, istoriju govora prati i istorija tehnika slušanja (Foucault, 1980., 214.). Ako je tako, onda nije ni čudo što se to slušanje promenilo posle sekularizacije crkvene i državne vlasti. Ispovedaonica postaje javnost, seksualnost proizvodi pol, priznavanje tela postaje pregled tela – a *začeće* postaje *reprodukcija*. Nastaju biologija razmnožavanja i medicina pola. Razvija se noso-politika i rađa se policija u tom smislu zajedno s njom; nastaje nova ekumena. Ovaj problem odskače malo od istorije seksualnosti, ali ima i te kako bitne posledice po nju: akumulacija ljudstva utiče na početak *projekta tehnologije populacije* (Foucault, 2003., 95.)¹⁰. Ovo ima dve posledice po aseksualnost, iz Fukoove vizure. Nastanak *duplog dna* (i) aseksualnosti: prostor njene norme je nestao sa sekularizacijom, ona nikada nije postala polje *istine i laži*. Negativan odnos vlasti i seksa, u slučaju aseksualnosti, jeste dvostruko negativan. Usmeravanjem i selekcijom znanja, stvaraju se diskurzivna odsustva svakako. Ali ovde je odsustvo zaista odsustvo u pravom smislu te reči: unutar vlasti i znanja, kao isključenje od „*mainstream*“ *polnosti (odsustva u)*, ali i *van vlasti i znanja uopšte (odsustva od)*. Jer ono nije bilo aktivno isključenje (kao ograničavanje govora). Za aseksualnost ono je stvoreno onda kada je pol postao obuhvaćen seksom, kada je seksualnost prividno podelila sam pol na oštro razgraničene *polove*.

DALJE: *Odnos vlasti postoji već tamo gde ima i želje: otuda je zavaravanje proglašavati da je ona u prigušivanju koje bi se posle izvršilo; ali uzaludno je, isto tako, krenuti u traganje za željom izvan vlasti* (Foucault, 1978., 74.). Ali, koliko vlast više nameće želju nego što želja nameće vlast. Fuko govori o rasipanju govora o *polnosti sa genitalnim težištem*; odsustvo želje nije toliko ograničilo ni to rasipanje govora, ni činjenica da je pol genitalno određen, koliko uopšte ideja da pol uopšte ima nekakvo težište. Bar iz ugla diskursa o njemu, promena ovog težišta, ili ovih težišta, dovela je do jednog prelaza akcenta pola sa institucija ka pokretima za pol. Posledica te stare povezanosti jeste (ii) *politički primat* polimorfnih seksualnih ponašanja, a ne tela. Uopšte, eksterno ponašanje seksualnog tela znači više

¹⁰ Ali ako je ova pojava noso-politika i tehnologija populacije ogranak nastanka bio-politike, to ne treba da nas navede da pomislimo kako se odjednom politika okrenula ka biologiji tela. Upravo obrnuto, ona je biologiju tela *stvorila*, a aseksualnost, verovatno zbog

svojih sekularnih korena, izostala je iz tog stvaranja: državi ne trebaju aseksualna tela.

nego interna seksualnost tela: seksualnost je njegov povratni označitelj, znak koji označava umesto njega. Ali ovo je govor o institucionalnom odnosu prema telu, kroz ova seksualna ponašanja, kroz pol. Institucionalni diskursi su fiksirani, i ne mogu a da ne shvate *aseksualnost kroz barijeru seksualnosti* (Bedley, 2009., 19.). To ne znači da se *borba za telo* nije odvijala mimo toga. Neke frakcije drugog talasa feminizma predstavljaju tipičan slučaj. Breana Fahs (Breanne Fahs) daje primer *Valerije Solanas, koja je najviše poznata, pre nego što je ubila Andi Vorhola, zbog pisanja polemičkog i krajnje spornog SCUM Manifesto-a, koja je kontroverzno promovisala aseksualnost kao logički ishod imanja seksa sa muškarcima* (Fahs, 2010., 451.). Anarho-feministička aseksualnost je različito obeležena od one koju mi opisujemo. U anarhističkom pristupu, ona je više seksualni nihilizam – čak štaviše prividno odvajanje od svakog vida seksualnosti – samim tim još jedan vid *optičke* aseksualnosti. Separatizam je samo strategija suzdržanosti: *sloboda tela* se zasniva na kvantifikaciji seksa koje je pratilo prividnu borbu za seksualne slobode nakon prvog talasa feminizma. To je međutim politički potez, a ne vid identiteta – ovakva borba, odnosno borba za telo, u velikoj meri polazi od institucionalnih diskursa koje želi da sruši, te ih time zapravo i učvršćuje. Ili bar završava u krajnje lokalnim granicama: ako bi ovo bio vid *aseksualizma*, onda on gotovo da ništa nema sa današnjim aseksualcima. I institucija seksa, i ovakva borba protiv institucije seksa imaju nešto zajedničko – oboje služe znaku koji, kako ćemo videti, osiromašuje označeno.

Post-sekularno nasleđe, odnosno – duplo dno aseksualnosti, dvostruko van diskursa znanja, i negativan odnos prema političkom primatu seksualnih ponašanja – nalaze se u korenu i anarho-feminističkog pristupa, i pristupa današnjeg aseksualnog diskursa, iako ne u istom vidu. Iako idu prema različitim pozicijama, obe strane polaze iz iste tačke: one se odnose prema polu otvoreno, konstruktivno, bez fasade, neoblikovane, van subjektifikacije. Kako spojiti bivanje polom sa aseksualnim konstruisanjem istog? Pitanje je korektno, ali postavljeno iz ugla seksualnosti. Pol nema nikakve veze sa seksualnošću. A operacionalno polje aseksualnosti nema nikakve veze sa funkcionalnošću pola. Ono je prigušivano u tom smislu što nije prošlo kroz složene filtere vlasti i znanja, nego je na scenu pola pristupilo otvoreno. Kao što je napomenuto, nema jedne aseksualnosti. Ona se može odnositi na osobe koje *ne doživljavaju* seksualnu privlačnost, osobe koje *osećaju* seksualnu privlačnost malo ili nimalo, na *aseksualni identitet* osobe, na osobe koje *ne žele* da imaju seks, seks-pozitivne aseksualce, nelibidiste, itd. Sve slične marginalizovane grupe spadaju pod konstruisanje aseksualne polnosti.

Vratimo se na pitanje o nedovoljnom deformiranju tela. Preciznije, tela koje je uvek istorijsko. Njegovo nasleđe je uvek istorijski *prirodno*, a ovo *prirodno* je u odnosu na samo telo gotovo uvek u deformaciji. Ono nije nedovoljno deformirano samo zato što je diskurs o seksualnosti katalogizovao sve moguće periferne polnosti oko jednog centralnog težišta, niti zato što proizvodi odsustvo istine/laži, odnosno znanja sa tih (dvostruko) perifernih područja, nego zato što je to povratni deformitet koji pravi sebi osnovu. Hoj tu osnovu vidi u procesu koji čini *da istorijske snage istovremeno ne samo da oblikuju telo, nego ga takođe i uništavaju* (Hoy, 2004., 59.).

Ali to nije potpun proces. Treba naći ono više u telu nego što je njegovo konstruisanje i bivanje, ali tu je već Fuko ostao u tišini. Istorijska razlika tela, u geneološkom pristupu, i kulturološka razlika tela, u etnografskom, trebalo bi da pokažu različitost proživljenog tela, bez pretenzija na univerzalnost ili biološku, odnosno prirodnu datost tela (Ibid., 2004., 63.). Ove razlike trebale bi da pruže osnov za kritički otpor tela. U frojodovskom čitanju Fukoa, Judit Butler (Judith Butler) naleće na isti problem: *Ako je telo potčinjeno i delimično uništeno pojavom nepovezanog jastva, i ako se ovo pojavljivanje može čitati kao sublimacija tela, a jastvo kao avetinjska forma tela, postoji li onda neki deo tela koji nije sačuvan sublimacijom, neki deo tela koji ostaje nesublimisan* (Butler, 1999., 167.)? Subjekt pod tim svetlom sublimacije, prema toj istoj sublimaciji, nije nepovezan u celini, odjednom. Niti on biva u subjektifikaciji prosto iznova i iznova. Nepovezanost i nedovoljnost subjekta se događa u stalnom ponavljanju subjektifikacije, što nije isto što i večito iznova proizvoditi sebe. A ono dovodi do povratnog diskursa – kao kod homoseksualnosti koja *biva prvo upotrebljena u službi normalizovanja heteroseksualnosti, a onda u službi njene depatologizacije* (Ibid., 1999., 168.). Ono što je za Hoja *ono više* tela, to je za Batlerovu *konstitutivni ostatak*: bivanje subjektom istovremeno je i bivanje sa uslovi-ma njegove vlastite razgradnje. Zato on nije *nepovezan odjednom*.

Ali, ova zadnja opaska, da otpor učvršćuje ono protiv čega ide – ne važi za aseksualnost, ona upravo ne čini. Ako to i čini, onda taj povratni diskurs može jedino postojati ekspozitivno, uklopljen u lepu seks-aseks binarnost. Ali, govor o nedovoljnom bivanju tela, njegovoj nedovršenoj deformaciji, govor je van *istorijske prirodnosti* polova. S druge strane, za razliku od *dozvoljenih* deformiteta, aseks-subjekt bi bio subjekt čiji bi istinski način postojanja bio odsutan od deformacija, pod zahtevima za njemu stranim oblikovanjima. Govor o *masculinumu* i *femininumu* kao o deformiranjima tela dovodi aseksualnost u opasnost da se nađe u nekakvom polju *neutruma*, koji bi bio neka margina na rubu dva već postojeća pola. Odnosno, da zbog raznorodnosti ovih polova, ona bude uhvaćena u mrežu nekih perifernih seksualnosti – a danas i dalje postoje jake težnje da se to učini – da se smesti pod senku već postojećih seksualnosti polova i fino uklopi u ustaljen govor institucionalnosti. Obrnuto, jedna nova logika povezanosti između pola i tela moguća je upravo jer se *diskurs seksualnosti početno uopšte nije odnosio na pol nego na telo, na seksualne organe, uživanja, ljubavne odnose, međuljudske odnose, itd* (Foucault, 1980., 210.). Dakle, telo uvek ima onaj *višak* ili *konstitutivni nedostatak* koji je uvek nedorečen u bilo kakvom bivanju polom. I na kraju, ako se kritikuje nekakva *nedovoljna deformiranost tela* (u vidu seksualizovanja pola kroz polove) to ne podrazumeva zahtev da se aseksualnost predstavi kao umetnost dovoljno različitog bivanja tela u odnosu na njegovu istorijsku prirodu, tj. kao njegova dovoljna deformiranost. To bi bio govor iz već postojećeg diskursa seksualnosti. Aseksualnost pokazuje nešto drugo: da je pol bez seksualnog težišta moguć, a da diskurs koji se proizvodi kroz odnos politike identiteta i njene ekspozicije zaobilazi deformiranje tela kroz polove. *Konstitutivni nedostatak* i *višak* tela van diskursa seksualnosti otvaraju polje za aseksualnost koje je šire od kritičkog otpora tela, i njegovom deformiranju prema postojećim normama.

BIBLIOGRAFIJA

- Bedley, Crystal: "(A)Sexuality: Challenging What it Means to be Sexual", rad predstavljen na godišnjem sastanku Američke Sociološke Asocijacije, Hilton San Francisco, San Francisco, 2009., dostupan na: http://www.allacademic.com/meta/p309698_index.html
- Butler, Judith: „Potčinjavanje, otpor i promena značenja. Između Frojda i Fukoa“. Reč: Časopis za književnost i kulturu, i društvena pitanja. br. 56.2. Beograd. SamizdatB92, 1999.
- Couzens Hoy, David: *Critical Resistance: From Poststructuralism to Post-Critique*. London. The MIT Press, 2004.
- Eckenstein, Lina: *Woman under monasticism: Chapters on Saint-Lore and Convent Life Between A.D. 500 and A.D. 1500*. Cambridge, Cambridge University Press, 1896.
- Fahs, Breanne: „Radical refusals: On the anarchist politics of women choosing asexuality“. *Sexualities*. ur. Ken Plummer, 2010., dostupan na <http://sex.sagepub.com/content/13/4/445>
- Foucault, Michel: „The Politics of Health in the Eighteenth Century“. *Power: essential works of Foucault*. ur Paul Rabinow. New York. The New Press, 2003.
- Foucault, Michel: *Istorija seksualnosti: volja za znanjem*. Beograd. Prosveta, 1978.
- Grosrichard, Alain et al: „The confessions of the flesh“. *Power/knowledge: Selected Interviews and Other Writings- Michel Foucault*“. ur. Colin Gordon. New York. Pantheon Books, 1980.
- Harol, Corrinne: *Enlightened virginity in eighteenth-century literature*. New York. Palgrave Macmillan, 2006.
- Hinderliter, Andrew: „Reflections on defining asexuality“, *Asexual Exploration*, 2009., rad je dostupan na adresi <http://www.asexualexplorations.net/home/reflections.html>
- Jankowski, Theodora A.: *Pure resistance: queer virginity in early modern english drama*. Philadelphia. University of Pennsylvania Press, 2000.
- Johnson, M. T.: „Asexual and Autoerotic Women: Two invisible groups“. *The Sexually Oppressed* ur. Harvey L. Gorchros, Jean S. Gochros. New York. Associated Press, 1977.
- Katherine, Angel: „The history of „Female Sexual Dysfunction’ as a mental disorder in the 20th century“. *Current Opinion in Psychiatry*. god. 36, br. 6, 2010; dostupan na http://journals.lww.com/co-psychiatry/Abstract/2010/11000/The_history_of_Female_Sexual_Dysfunction_as_a.10.aspx
- Zaharijević, Adriana: *Postajanje ženom*. Beograd. Rekonstrukcija ženski fond, 2010.

[REDACTED]